

Голові разової спеціалізованої вченої ради
у Національній академії внутрішніх справ
доктору юридичних наук, професору
Володимиру ЮСУПОВУ

ВІДГУК

офіційного опонента

**кандидата юридичних наук, доцента Рогальської Вікторії Вікторівни
на дисертацію Ткаченка Сергія Валерійовича на тему:
«Особливості досудового розслідування кримінальних правопорушень,
вчинених у місцях тимчасової ізоляції»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 081 «Право»**

Актуальність обраної теми дослідження. Первинним етапом оцінки змісту дисертаційного дослідження є визначення актуальності роботи, та нагальності вирішення завдань, які у ній поставлені. Законодавець у 2012 році з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) докорінно змінив не лише завдання кримінального провадження а і суттєво трансформував та впровадив нові інститути за допомогою яких учасники кримінального процесу ці завдання виконують, проте поза увагою залишилися невизначеними ряд питань, зокрема і щодо особливостей досудового розслідування, вчинених в умовах ізоляції. Актуальність дисертації також обумовлена прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за злочини, вчинені злочинною спільнотою» від 4 червня 2020 року № 671- IX, що стало одним із ключових і закономірних етапів процесу реформування кримінального законодавства. Вищезазначеним законодавчим актом доповнено розділ IX Кримінального кодексу (КК) України ст. 255, 255-1, 255-2, 255-3, практичне застосування яких спричинило суттєві складнощі, у зв'язку з чим постала необхідність теоретичного аналізу окресленої проблематики.

Незважаючи на те, що в українській правовій науці є достатня кількість праць вчених, присвячена дослідженню специфіки досудового розслідування кримінальних правопорушень, вчинених у місцях тимчасової ізоляції, серед яких слід виокремити роботи таких вчених, як: М. В. Багрій, О. В. Батюк, А.

А. Вознюк, О. О. Дудоров, О. М. Гумін, О. Г. Колб, Р. О. Колб, І. М. Копотун, В. В. Луцик, К. Б. Марисюк, Ю. О. Новосад, В. Л. Ортинський, В. А. Сас, М. М. Сербін, Г. К. Тетерятник, О. Ю. Хабло, С. С. Чернявський та ін., одночас особливості розслідування злочинів у місцях тимчасової ізоляції на монографічному рівні в Україні досі не досліджено. Поодинокі публікації, переважно у формі статей, лише фрагментарно відображають аспекти цієї складної проблеми. Безумовно, невизначеність науки та неоднозначність практики негативно впливає на кримінальний процес в цілому та на досягнення завдань кримінального провадження.

Про актуальність роботи свідчить також її зв'язок з науковими програмами, планами, темами, грантами: дисертацію виконано відповідно до Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року, затверджених Указом Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019; Переліку пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 2021 року, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 7 вересня 2011 року № 942; Стратегії комунікації у сфері європейської інтеграції на 2018–2021 роки, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2017 року № 779-р, і Плану заходів на 2021 рік з реалізації Стратегії комунікації у сфері європейської інтеграції на 2018–2021 роки, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 року № 331-р; Стратегії боротьби з організованою злочинністю, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2020 року № 1126 р, Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки, затвердженої наказом МВС України від 11 червня 2020 року № 454; відповідає Основним науковим напрямам та найважливішим проблемам фундаментальних досліджень у галузі природничих, технічних, суспільних і гуманітарних наук на 2019–2023 роки, затвердженим постановою президії НАН України від 30 січня 2019 року № 30. Робота узгоджена зі Стратегією розвитку перспективних напрямів наукових досліджень у галузі кримінального процесу на період 2023– 2028 років, розробленою Координаційним бюро з проблем

кримінального процесу відділення кримінально-правових наук НАПрН України (постанова загальних зборів НАПрН України від 3 березня 2016 року), Тематикою наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки (наказ МВС України від 11 червня 2020 року № 454) та виконана відповідно до Пріоритетних напрямів наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2021–2024 роки (рішення Вченої ради НАВС від 21 грудня 2020 року, протокол № 23). Тему дисертації затверджено рішенням Вченої ради Національної академії внутрішніх справ від 26 листопада 2019 року (протокол № 23).

Ознайомлення з дисертацією дає підстави для певної **загальної оцінки роботи**. Дисертація оформлена згідно з Вимогами до оформлення дисертації, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 року та у відповідності до Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (із змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 341 від 21 березня 2022 року). Наукові положення дисертації за формою викладу зрозумілі, у смисловому значенні взаємопов'язані.

Ступінь достовірності та обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Значну увагу автор приділяє методології дослідження. Дисертант використав загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, які обрані з урахуванням поставленої мети, завдань, об'єкта та предмета вивчення, зокрема: методи формальної логіки (аналізу, синтезу, дедукції, індукції тощо) використано під час дослідження понятійного апарату, стану наукового дослідження досудового розслідування кримінальних проваджень, вчинених у місцях тимчасової ізоляції, а також під час вивчення особливостей проведення слідчих (розшукових) і негласних (слідчих розшукових) дій в місцях тимчасової ізоляції (підрозділи 1.1, 1.2, 2.1–2.3, 3.1, 3.2). У дослідженні використано спеціально-правові методи: порівняльно-правовий – під час

аналізу норм міжнародного й національного законодавства, правових категорій пов'язаних з діяльністю місць тимчасової ізоляції (підрозділи 1.1–1.3); формально-логічний (догматичний) – для висвітлення змісту основних категорій дисертаційного дослідження «слідчі (розшукові) дії», «негласні (слідчі) розшукові дії», «практика ЄСПЛ», «злочин в законі», «встановлення злочинного впливу» (розділи 1, 2); системно-структурний – для систематизації рекомендацій з удосконалення порядку досудового розслідування кримінальних правопорушень, вчинених у місцях тимчасової ізоляції, зокрема особами, які є суб'єктами підвищеного злочинного впливу (розділ 3); метод системного аналізу – для комплексного аналізу порядку проведення лінгвістичної семантико-текстуальної експертизи (підрозділ 3.2); логіко-нормативний – під час дослідження кримінального процесуального законодавства України й підзаконних нормативно-правових актів, які регламентують порядок взаємодії між правоохоронними органами в процесі розслідування кримінальних правопорушень, вчинених у місцях тимчасової ізоляції (підрозділи 2.2, 2.3, 3.1); статистичні – з метою опрацювання даних офіційної статистики Державної судової адміністрації України, Офісу Генерального прокурора, узагальнення результатів вивчення емпіричних даних і підтвердження висновків дисертації (розділи 1–3); соціологічний – для обґрунтування наукових висновків результатами анкетування працівників органів досудового розслідування Національної поліції, прокурорів, суддів (слідчих суддів), захисників (адвокатів) (розділи 1–3).

Належними є **законодавча та доктринальна бази дослідження** відповідної сфери регулювання суспільних відносин, яка складається з Конституції України, міжнародних нормативно-правових актів, КПК та КК, інших законів України, рішень Європейського суду з прав людини, підзаконних нормативно-правових актів, інтерпретаційних актів вищих судових інстанцій України, законодавства окремих зарубіжних держав. Теоретичну основу роботи стали наукові праці вітчизняних та зарубіжних науковців та практиків кримінального процесу і права.

Обґрунтованість положень, сформульованих у дисертації, підтверджена якісним аналізом наявних літературних джерел, перелік яких складається з 168 найменувань.

Репрезентативною є **емпірична база дослідження**, яку становлять рішення ЄСПЛ, Верховного Суду, дані, отримані при узагальненні результати анкетування 85 працівників правоохоронних органів (слідчих, дізнавачів, оперативних працівників Національної поліції України, прокурорів), а також адвокатів, суддів і слідчих суддів. Також опрацьовані дані статистичної звітності Офісу Генерального прокурора, ухвали та вирoki національних судів, серед яких ті, що розміщені в Єдиному державному реєстрі судових рішень; результати вивчення матеріалів кримінальних проваджень. Поряд з цим дисертант використовував особистий досвід роботи у слідчих підрозділах Національної поліції України

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що здійснене дослідження є одним із перших в Україні після прийняття КПК 2012 року комплексним науковим дослідженням теоретичних і практичних проблемних аспектів досудового розслідування кримінальних правопорушень, вчинених у місцях тимчасової ізоляції. Комплексний підхід до опрацювання та аналізу наукових джерел та законодавчих норм, аналітичні здібності автора, створили основу до формулювання власних наукових положень, висновків, рекомендацій щодо нормативного забезпечення та реалізації процесуального порядку розслідування цих кримінальних правопорушень.

До найважливіших положень, що містять наукову новизну, на думку опонента, слід віднести наступні: аргументація необхідності внесення змін до КПК України ст. ст. 224, 233, а також зміни, що пов'язані із запровадженням спеціального порядку розслідування кримінальних правопорушень, вчинених представниками організованої злочинності щодо встановлення та поширення злочинного впливу в місцях тимчасової ізоляції, зокрема особами, які перебувають у статусі суб'єкта підвищеного злочинного впливу; розроблення нового міжвідомчого нормативно-правового акта щодо порядку взаємодії між різними правоохоронними органами в процесі документування та

розслідування кримінальних правопорушень, вчинених у місцях тимчасової ізоляції.

Слушними та вельми актуальними є й інші пропозиції дисертанта, зокрема твердження, згідно з яким у висновку судової лінгвістичної семантико-текстуальної експертизи має бути повно та всебічно відображено зміст протоколів негласних (слідчих) розшукових дій за матеріалами кримінального провадження з позиції спеціальних знань; висновок цієї експертизи може містити підтвердження чи спростування наявності висловлювань імперативного змісту з боку суб'єкта підвищеного злочинного впливу стосовно інших учасників (підпорядкованих осіб), а також підтвердження чи спростування наявності ієрархії в злочинному середовищі.

Таким чином, ступінь наукової новизни дослідження, обґрунтованість наведених у ньому положень, висновків та рекомендацій відповідає вимогам до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальності 081 «Право».

Практичне значення роботи Ткаченка С.В. полягає у тому, що наукові положення, сформульовані у дисертації, можуть бути використані у різних сферах діяльності: а саме: а) у законотворчій діяльності – під час внесення змін і доповнень до норм КПК України з метою вдосконалення положень, які регламентують особливості досудового розслідування кримінальних правопорушень, вчинених у місцях тимчасової ізоляції (лист НАВС від 20 січня 2023 року № 46/01/98м); б) науково-дослідній діяльності – під час підготовки методичних рекомендацій, методик правоохоронної діяльності, аналітичних оглядів тощо (акт впровадження в науково-дослідну діяльність НАВС від 10 лютого 2023 року; акт впровадження в науково-дослідну діяльність ХНУВС від 13 березня 2023 року); в) практичній діяльності – у роботі слідчих підрозділів органів НПУ, зокрема під час проведення занять у системі службової підготовки, а також семінарів, нарад з удосконалення процесуальної діяльності органів досудового розслідування НПУ (акт впровадження у практичну діяльність ГСУ від 15 травня 2023 року).

Про належний рівень апробації та впровадження результатів дисертації свідчить участь дисертанта у семи науково-практичних заходах з публікацією тез доповідей. Результати дослідження також апробовані у чотирьох статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях, перелік яких затверджено МОН України; одній статті, опублікованій у періодичному науковому виданні іншої держави.

Зміст та оформлення дисертації. Дисертація характеризується логічним і чітким змістовим наповненням, відповідно до плану. Архітектоніка забезпечує комплексність та системність опрацювання проблематики. Дисертація складається з анотації українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, які містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

У першому розділі дисертації «Правові й організаційні основи розслідування кримінальних правопорушень, вчинених у місцях тимчасової ізоляції» автор зосередив увагу на загальнотеоретичних аспектах досліджуваної проблематики, а саме: розглянув стан наукового дослідження питання розслідування кримінальних правопорушень, вчинених у місцях тимчасової ізоляції, дослідив нормативно-правові й організаційні засади розслідування таких кримінальних правопорушень та проаналізував релевантну практику Європейського суду з прав людини.

В другому розділі дисертації «Процесуальний порядок та особливості проведення окремих слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) дій у місцях тимчасової ізоляції», дисертантом досліджено правові підстави та процесуальний порядок проведення огляду й обшуку місця події в місцях тимчасової ізоляції, особливості проведення допиту підозрюваного/обвинуваченого, потерпілого та свідка під час досудового розслідування зазначених кримінальних правопорушень, а також процесуальний порядок проведення окремих негласних (слідчих) розшукових дій.

Третій розділ дисертації «Удосконалення досудового розслідування кримінальних правопорушень, вчинених у місцях тимчасової ізоляції»

присвячено дослідженню взаємодії органів досудового розслідування з іншими правоохоронними органами під час розслідування кримінальних правопорушень, вчинених у місцях тимчасової ізоляції та окремим аспектам використання спеціальних знань під час досудового розслідування зазначених кримінальних правопорушень.

Робота побудована відповідно до вимог Міністерства освіти і науки України, є логічною, структурні елементи взаємопов'язані між собою, висновки - обґрунтовані та доказові, рекомендації - доцільні та витребувані для удосконалення вітчизняного кримінального процесуального законодавства. Дисертація виконана українською мовою. Стиль викладення матеріалу - науковий. Висновки відповідають поставленим завданням дослідження у межах обраного об'єкта та предмета, містять розроблені авторкою теоретичні наукові положення, практичні рекомендації. Текстових запозичень без посилання на джерела та інших порушень академічної доброчесності не виявлено.

Загалом, позитивно оцінюючи зміст дисертації Ткаченко С.В. та наголошуючи на її відповідності вимогам до робіт, які подані на здобуття ступеня доктора філософії, вбачаємо за доцільне висловити особисту думку щодо окремих її положень та висновків, які можуть слугувати підґрунтям для дискусії під час захисту роботи, або ж є такими, що потребують додаткової аргументації:

1. Предметом дисертації визначено «особливості досудового розслідування кримінальних правопорушень, вчинених у місцях тимчасової ізоляції» (с.22), проте Ткаченко С.В. в своїй праці в більшій мірі досліджує лише особливості досудового розслідування кримінального провадження, передбаченого ч. 2 ст. 255-1 КК України, аргументуючи це тим, що саме ці злочини становлять особливу небезпеку (с. 91). Під час публічного захисту дисертації було б слушно почути від дисертанта додаткові аргументи щодо такого висновку та дізнатися чи існують на його думку особливості здійснення досудового розслідування інших кримінальних правопорушень, що вчинені у місцях тимчасової ізоляції, зокрема в тих, про які зазначає дисертант на с. 90,

а саме: незаконний обіг наркотичних засобів і психотропних речовин, незаконний обіг зброї, завдання різного ступеня тілесних ушкоджень, убивства, вимагання, шахрайство із застосуванням засобів зв'язку, що полягає у виманюванні коштів шляхом зловживання довірою (шахрайство з платіжними системами, шахрайство внаслідок використання складних життєвих обставин, наприклад, розшук рідними зниклих безвісти військовослужбовців Збройних Сил України, представників правоохоронних органів в умовах війни Російської Федерації проти України, надання інформації про місцеперебування військовополонених чи цивільних заручників). Якщо існують – то які саме та чим вони відрізняються від особливостей досудового розслідування кримінального провадження, передбаченого ч. 2 ст. 255-1 КК України.

2. На думку офіційного опонента, в дисертації Ткаченко С.В. не до кінця дослідженим залишилося питання щодо визначення та співвідношення між собою понять: «місця тимчасової ізоляції», «установи тимчасової ізоляції», «місця несвободи». Так, дисертант на ст. 51 пропонує термін «місця тимчасової ізоляції» вважати таким, що узагальнює поняття установ виконання покарань і слідчих ізоляторів. Натомість, на стор. 56, Ткаченко С.В. пропонує до «установ тимчасової ізоляції» відносити: «ізолятори тимчасового тримання, органи й установи виконання покарань, кімнати для затриманих і доставлених чергових частин органів Національної поліції, слідчі ізолятори Державної кримінально-виконавчої служби України, гауптвахти Військової служби правопорядку у Збройних Силах України та інші» (с.56). Також в своєму дослідженні Ткаченко С.В. неодноразово вживає термін «місця несвободи», зокрема на с.с. 4, 49, 51, 100, 134, 136, 152, 172, 174, 175, проте не надає визначення цьому поняттю. Отже, під час публічного захисту було б цікаво почути думку дисертанта з цього питання.

3. В 2 та 3 розділі дисертації, Ткаченко С.В., дослідив процесуальний порядок та особливості проведення лише окремих слідчих (розшукових) дій, а саме – огляду, обшуку, допиту, експертизи, негласних слідчих (розшукових) дій. Поза увагою дисертанта залишилися інші процесуальні дії та заходи

забезпечення кримінального провадження, що також активно застосовуються під час розслідування кримінальних правопорушень, вчинених у місцях тимчасової ізоляції, зокрема – тимчасове вилучення майна, тимчасовий доступ до речей і документів, запобіжні заходи та ін. Окрім того, введення воєнного стану в Україні та внесенням змін до КПК України Законами України: № 2201-IX від 14.04.2022 № 2108-IX від 03.03.2022, № 2110-IX від 03.03.2022, № 2111-IX від 03.03.2022, №2125-IX від 15.03.2022, № 2137-IX від 15.03.2022, № 2160-IX від 24.03.2022, № 2198-IX від 14.04.2022, № 2201-IX від 14.04.2022, № 2462-IX від 27.07.2022, № 3509-IX від 08.12.2023 зумовили істотні зміни у сфері кримінальної юстиції, зокрема і щодо проведення процесуальних дій, проте в дисертації Ткаченко С.В. не здійснюється аналіз таких нововведень та їх впливу на здійснення досудового розслідування кримінальних правопорушень, вчинених у місцях тимчасової ізоляції. Під час публічного захисту дисертації було б слушно дізнатися думку дисертанта з цих питань, а також дізнатися наскільки досліджувані в цих розділах інноваційні інструменти здійснення правоохоронної діяльності, як то: застосування методики проведення допиту - процесуальне інтерв'ю та впровадження системи «Custody Records» в діяльність органів Національної поліції України підвищують ефективність досудового розслідування кримінальних правопорушень, вчинених у місцях тимчасової ізоляції та забезпечують дотримання прав учасниками процесу.

4. У підрозділі 1.2 дисертантом, під час аналізу нормативно-правових й організаційних засад розслідування кримінальних правопорушень, вчинених у місцях тимчасової ізоляції, не враховано наказ МВС № 777 від 25 вересня 2023 року «Про організацію діяльності ізоляторів тимчасового тримання Національної поліції України», згідно з яким наказ МВС від 02 грудня 2008 року № 638 «Про затвердження Правил внутрішнього розпорядку в ізоляторах тимчасового тримання органів внутрішніх справ», який аналізується дисертантом, втратив чинність. Окрім того, в дисертації зустрічаються текстові повтори, зокрема на с. 174 та с.175.

Однак, висловленні зауваження не зменшують цінність виконаної роботи. Ці зауваження не носять принципового характеру, не впливають на загальне позитивне враження від виконаного дослідження та сформульованих автором пропозицій.

Загальний висновок: за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною значущістю отриманих результатів, за оформленням, а також за кількістю та обсягом публікацій, повнотою опублікованих матеріалів, дисертація «Особливості досудового розслідування кримінальних правопорушень, вчинених у місцях тимчасової ізоляції», виконана Ткаченком Сергієм Валерійовичем є завершеною працею та відповідає вимогам до оформлення дисертацій, затверджених Наказом Міністерства освіти та науки України № 40 від 12.01.2017 року (із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019) а також Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії № 44 від 12 січня 2022 р., а її автор – Ткаченко Сергій Валерійович заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора філософії в галузі права.

Офіційний опонент:

**професор кафедри кримінального процесу
та стратегічних розслідувань**

**Навчально-наукового інституту права
та підготовки фахівців для підрозділів
Національної поліції Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент**

Вікторія РОГАЛЬСЬКА

Підпис Рогальської В.В. засвідчую:

перший проректор

**Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ**

доктор юридичних наук, професор

Заслужений діяч науки і техніки України

Олександр ЮНІН

